

Rúbrica per a la incorporació de la perspectiva de gènere i la prevenció de les violències de gènere en assignatures universitàries

Gil-Juárez, Adriana

Universitat Autònoma de Barcelona

Departament de Psicologia Bàsica, Evolutiva i de l'Educació. Facultat de Ciències de l'Educació.

Edifici G6. Campus de la UAB · 08193 Bellaterra (Cerdanyola del Vallès)

adriana.gil.juarez@uab.cat

Feliu i Samuel-Lajeunesse, Joel

Universitat Autònoma de Barcelona

Departament de Psicologia Social. Facultat de Psicologia

Edifici B. Campus de la UAB · 08193 Bellaterra (Cerdanyola del Vallès)

joel.feliu@uab.cat

Barbara Biglia

Universitat Rovira i Virgili

Departament de Pedagogia / Facultat de Ciències de l'Educació i Psicologia

Carretera de Valls s/n Campus Sescelades · 43007 Tarragona

barbara.biglia@urv.cat

Sara Cagliero

Universitat Rovira i Virgili

Departament de Pedagogia / Facultat de Ciències de l'Educació i Psicologia

Carretera de Valls s/n Campus Sescelades · 43007 Tarragona

sara.cagliero@urv.cat

Iolanda Tortajada

MÉS ENLLÀ DE LES COMPETÈNCIES: NOUS REPTES EN LA SOCIETAT DIGITAL

Universitat Rovira i Virgili

Departament d'Estudis de Comunicació / Facultat de Lletres

Campus Catalunya. Avinguda Catalunya, 35 · 43002 - Tarragona

volanda.tortajada@urv.cat

Gil Mateu, Elsa

Universitat Rovira i Virgili

Facultat Infermeria

Avinguda Remolins, 13-15 · 43500 Tortosa

elsa.gil@urv.cat

Torres Sabaté, M. Concepció

Universitat Rovira i Virgili

Departament de Pedagogia / Facultat de Ciències de l'Educació i Psicologia

Carretera de Valls s/n Campus Sescelades · 43007 Tarragona

mariaconcepcio.torres@urv.cat

Jordi Tous Pallarès

Universitat Rovira i Virgili

Departament de Psicologia / Facultat de Ciències de l'Educació i Psicologia

Carretera de Valls s/n Campus Sescelades · 43007 Tarragona

jordi.tous@urv.cat

MÉS ENLLÀ DE LES COMPETÈNCIES: NOUS REPTES EN LA SOCIETAT DIGITAL

---

1. RESUM:

Presentem una rúbrica per tal que el professorat universitari avalui la presència de la Perspectiva de Gènere en la seva assignatura. Aquesta s'ha elaborat mitjançant el treball col·laboratiu de professorat de titulacions de la URV, la UAB i la UOC. Permet valorar la incorporació de la PdG en tres nivells: Formal-incipient; Explícit-propositiu; i, Transformador. La rúbrica incorpora elements que ajuden a la prevenció de les violències de gènere i sexuals a l'aula, a nivell presencial i virtual.

2. ABSTRACT:

We present a rubric so that university faculty can assess the presence of a Gender Perspective in their teaching. This rubric has been elaborated through the collaborative work of teaching staff of URV, UAB and UOC degrees. It will allow to assess the incorporation of the GP in three levels: Formal-incipient; Explicit-proactive; and, Transformative. The rubric incorporates elements that help to prevent gender and sexual violence in the classroom, at face-to-face and virtual levels.

3. PARAULES CLAU: 4-6

Perspectiva de gènere, Rúbrica, Violència de gènere, Interseccionalitat, Guies docents

4. KEYWORDS: 4-6

Gender perspective, assessment rubric, gender violence, intersectionality, syllabus

MÉS ENLLÀ DE LES COMPETÈNCIES: NOUS REPTES EN LA SOCIETAT DIGITAL

---

5. DESENVOLUPAMENT:

Hem construït una rúbrica que permet a les i els docents reflexionar sobre la manera en què poden incloure o inclouen la perspectiva de gènere en les seves pràctiques d'ensenyament i quins són els elements que haurien de millorar-ne. Per a la incorporació de la perspectiva de gènere a la docència universitària, el context és 1) el marc normatiu actual: “Bases legales para la incorporación de la perspectiva de género en la docencia universitaria: Ley Orgánica 3/2007 para la igualdad efectiva entre mujeres y hombres. Ley Orgánica 4/2007 por la que se modifica la LOU6/2001. Real Decreto ANECA para la evaluación y verificación de títulos, 2008.”; i 2) l’apressant necessitat social d’organitzar i exercir una docència universitària sense biaixos de gènere ni sexisme (Revelles-Benavente i González, 2017).

En aquest context és fonamental millorar les habilitats dels docents per a la identificació i qüestionament de continguts, llenguatges, actituds i comportaments sexistes. Tot i això, encara s’ha fet molt poc per la implementació de la perspectiva de gènere a la currícula universitària, i les accions en aquesta direcció, troben moltes resistències (Verge, et al. 2018).

Malgrat el desenvolupament pedagògic i educatiu cap a una educació paritària (Araya, 2003; Hernández i Martínez, 2006; Llomes, 2002, tots tres citats a Biglia i Luna, 2012), se segueixen visibilitzant continguts, conductes i actituds sexistes en molts sectors de la societat, també l’universitari. No obstant això, tal com indica Araya (2004: 5), *“la educación puede ser el punto en que se inicie un proyecto emancipatorio de transformación genérica, pues un cambio en algún punto del sistema social repercutirá en todo el sistema en general. Es urgente y en la actualidad se demanda una educación que haga un reconocimiento de la desigualdad procedente de la construcción cultural del genero”*, en processos formatius formals i informals i que ajudi a la desarticulació del sexisme.

Actualment, un dels productes més apressants d’aquesta desigualtat, són les violències de gènere i durant la construcció de la rúbrica vam veure que era fonamental incloure-hi criteris específics per a la seva prevenció. Tant la llei integral contra les violències de gènere (2004) com la llei catalana del dret de les dones a erradicar la violència masclista (2008), estableixen l’obligació de la formació integral dels i les professionals de l’educació a través de la introducció de continguts curriculars sobre violència de gènere als estudis universitaris i la capacitat del professorat (Biglia, Olivella, Jiménez, 2014). La llei

MÉS ENLLÀ DE LES COMPETÈNCIES: NOUS REPTES EN LA SOCIETAT DIGITAL

11/2014, del 10 d'octubre, per garantir els drets de lesbianes, gais, bisexuals, transgènere i intersexuals i per erradicar l'homofòbia, la bifòbia i la transfòbia, estén aquesta obligació cap a una comprensió àmplia i interseccional de les violències de gènere (Coll-Planas et al. 2018). No obstant això, aquest objectiu fonamental sembla extremadament lluny de concretar-se (Bas Peña, Pérez-De-Guzmán, Vergara, 2014; Puestas-Sánchez, Diaz-Vélez, 2018; Verge, Ferrer-Fons, González, 2018).

Amb freqüència els i les docents universitàries, a més, no han rebut una formació adequada i no saben des d'on partir per complir la legislació. Definir criteris per a la detecció de necessitats específiques de formació transversal i especialitzada sobre les violències de gènere, pot configurar-se com un instrument potenciador de l'atenció per part de les i els docents, a aquesta temàtica cabdal. La proposta es va elaborar tenint en compte una definició ampla de les violències de gènere:

“Las violencias de género tal y como las entendemos no se caracterizan, por lo tanto, por el género (ni por el sexo) del sujeto que las cumple o que las recibe ni por el lugar en las que se desarrollan. Son, en cambio, todas aquellas violencias que tienen su origen en una visión estereotipada de los géneros y en las relaciones de poder que esta conlleva o en las que se basan. A causa de esto, las violencias de género en nuestra sociedad afectan principalmente y con más fuerza los cuerpos de las mujeres y de las personas no normativas sexualmente (lesbianas, bisexuales, homosexuales ...) o genéricamente (trans, queer ...). Sin embargo, pueden ser blanco de violencias de género también sujetos inscritos en el género masculino, por ejemplo, los niños a los que se prohíbe llorar o mostrarse afectuosos entre ellos. Por todo lo expresado, el desmantelamiento de las violencias de género debe llevarse a cabo mediante un cuestionamiento integral y profundo de las normas de género y de las relaciones de poder. En este proceso es sin embargo fundamental entender que las expresiones, así como las vivencias de las violencias y las posibilidades de detectarlas o enfrentarse a ellas son muy variadas. Diferencias que están relacionadas con esas relaciones de poder que pone de manifiesto el heteropatriarcado, ya que las personas somos atravesadas por diferentes ejes de desigualdad (género, clase, etnia, edad, capacidad funcional⁷, etc.) que influyen fuertemente en nuestras posibilidades materiales y simbólicas de actuación y bienestar.”
(Biglia i Jiménez, 2015, p.29).

Metodologia

La metodologia de treball que es va utilitzar durant el procés va ser col·laborativa i combinava processos inductius i deductius de coneixement. En primer lloc, vam

MÉS ENLLÀ DE LES COMPETÈNCIES: NOUS REPTES EN LA SOCIETAT DIGITAL

---

sistematitzar la bibliografia específica sobre la temàtica definint categories teòriques generals en les quals basar-nos en el nostre treball. En base a aquestes categories teòriques generals i de manera inductiva, es vam reflexionar sobre les maneres en les quals en les nostres assignatures s'estava ja introduint o podríem introduir la perspectiva de gènere. En les reunions també vam definir col·lectivament l'enfocament pedagògic amb perspectiva de gènere a aplicar als programes docents d'una sèrie d'assignatures pilot de les quals el professorat del grup forméssim part de l'equip docent. Ja en les primeres revisions de la literatura i en les primeres reunions de treball, vam començar a perfilar la necessitat d'incloure dintre de la perspectiva de gènere que estàvem treballant, el concepte d'interseccionalitat, ja que no és suficient visibilitzar només les relacions de dominació en funció del gènere, oblidant com aquest sistema de poder s'articula amb altres categories com ara la raça, la classe, l'expressió i orientació sexual, l'edat, la religió, i altres opressions associades en la construcció i el manteniment de les desigualtats socials. Així, també vam recollir la importància d'un punt de vista decolonial per tal de proveir una mirada ja no només preocupada per l'androcentrisme i la misogínia, sinó també per l'eurocentrisme i el racisme. D'altra manera, es corre el risc de reproduir les mateixes lògiques d'inferiorització, invisibilització i marginació que el feminisme critica (Cubillos, 2015). A través d'aquest treball síncron i asíncron, presencial i virtual ens vam enriquir mútuament i vam avançar cap a la definició d'una rúbrica comuna a utilitzar en diferents assignatures. El treball es va realitzar durant els cursos 2018-19 i 2019-20 i ha estat fonamentalment virtual a partir de la crisi del COVID19. Vam fer servir el Moodle com a *groupware* creant una aula per tal de tenir un espai de treball conjunt, ajudats també per les eines disponibles al Drive de Google, de les quals vam usar els documents i fulls de càlcul per a realitzar les tasques que ens anàvem assignant. La rúbrica es va anar definint a través de múltiples discussions i comentaris, i al final va ser validada per una jutge externa al grup, professora de l'àrea de Metodologia de les Ciències del Comportament, que va contribuir-hi amb els seus comentaris i valoracions.

La rúbrica es va formular al voltant dels eixos docents que podem veure en la imatge 1.

Seguidament vam fer la prova pilot de la rúbrica en 5 assignatures de la Facultat de Ciències de l'Educació i de Psicologia, 1 assignatura de la Facultat d'Infermeria, 1 assignatura de la Facultat de Lletres de la URV; i 1 de la Facultat de Psicologia de la UAB. Durant la prova pilot vam recollir alguns comentaris per tal de polir i millorar els ítems. Un cop validats per part dels membres de l'equip, es van comentar i treballat amb la jutge, i els vam reformular seguint els seus consells, alhora que es va proposar el format final per

MÉS ENLLÀ DE LES COMPETÈNCIES: NOUS REPTES EN LA SOCIETAT DIGITAL

---

a la presentació de la rúbrica.

Resultats

Els resultats principals van ser els següents.

1. Ja des del primer moment vam veure que la rúbrica havia de poder ser utilitzada pel professorat amb diferents nivells d'implicació en la incorporació de la perspectiva de gènere en la seva docència (vegeu la imatge 2). Per tant, l'hem construïda en tres blocs ordenats de menys a més ús de la perspectiva de gènere. La primera, avalua la seva presència a un **nivell formal o incipient**, i es pot servir per reflexionar sobre si en la docència s'invisibilitza determinats grups o si s'hi reproduïxen discriminacions sense voler. La segona, ho fa a un **nivell explícit o propositiu** i permet reflexionar sobre si es fa un esforç actiu per a introduir la perspectiva de gènere i interseccional en la docència i en quins àmbits es fa. La tercera part, permet avaluar si s'utilitza aquesta perspectiva de forma transformadora, **nivell transformador**, és a dir si és present de forma transversal en tot el que es fa i si a més hi ha en la docència un esforç directe per a què els i les estudiants vagin també assumint aquesta mirada.

2. S'ha decidit graduar per tal d'oferir una interpretació de les puntuacions aconseguïdes amb l'autoadministració. Es tracta que serveixin de guia al professorat a l'hora de valorar la seva evolució en la incorporació de la perspectiva de gènere a la seva docència. (vegeu les imatges 3, 4 i 5).

3. S'ha validat la rúbrica seguint els criteris consensuats a l'equip que es poden veure en la imatge 6.

4. Un cop finalitzada la prova pilot, i a rel dels comentaris de l'equip recollits i de la validació per jutge i els seus suggeriments, es va fer una reformulació dels ítems. A partir d'aquesta reformulació, es va procedir també a una segona revisió dels ítems sobre violències de gènere per part de la professora de l'equip experta en aquest àmbit. D'aquesta manera, se'n va obtenir la versió final de cada un dels nivells de la rúbrica, i que són els que s'han incorporat a la rúbrica final que presentem en aquesta comunicació.

A més de la valoració que cada professor/a ha fet de l'aplicació de la perspectiva de gènere a la seva assignatura, per a cada un dels ítems de la rúbrica per les diferents dimensions docents, hi havia tres preguntes obertes en què es demanava fer una reflexió respecte de les bones pràctiques, aspectes a millorar, i les dificultats per valorar algun dels continguts relacionats amb l'objectiu de la rúbrica. Aquestes tres preguntes obertes per a

MÉS ENLLÀ DE LES COMPETÈNCIES: NOUS REPTES EN LA SOCIETAT DIGITAL

---

la reflexió eren: Pots compartir alguna bona pràctica de la teva assignatura en aquest aspecte? Creus que hi ha alguna cosa a millorar a la teva assignatura respecte d'aquesta qüestió? Tens dificultat per avaluar algun aspecte?

En resposta a aquestes preguntes, en tots tres nivells vam aconseguir comentaris amb bones pràctiques per facilitar l'assoliment dels ítems. En quant als aspectes a millorar, estaven relacionats majoritàriament amb no tenir en compte l'ítem en qüestió a la pròpia pràctica docent. Així doncs, es va poder veure com la rúbrica proporciona un nou punt de vista i elements per a l'autoreflexió. Finalment, en relació a la dificultat d'avaluar els ítems es van trobar alguns comentaris en relació a la falta de comprensió d'alguna nomenclatura, la percepció de que alguns ítems no són excel·lents, la dificultat d'aplicació d'alguns ítems en assignatures pràctiques i finalment una dificultat d'avaluar els nous ítems per la prevenció de la violència de gènere al nivell Transformador.

Els resultats més destacables de l'autoavaluació de les assignatures per cada nivell ens mostren que:

Nivell Formal-incipient: L'assignatura que no ha assolit aquest nivell va ser: Pràctiques en simulació clínica III, de la Facultat d'Infermeria, la qual tal com el nom indica és una assignatura pràctica. En aquest sentit i en referència a aspectes que dificulten l'aplicació de la rúbrica en aquesta assignatura, en els comentaris recollits vam veure que alguns criteris no són fàcilment incorporables en assignatures pràctiques o si més no, en alguns aspectes pràctics d'aquesta assignatura.

Nivell Explícit-propositiu: En aquest nivell van destacar els comentaris en relació a la dificultat de comprensió d'alguna nomenclatura utilitzada en la rúbrica, i també la dificultat d'avaluar les assignatures pràctiques o si més no, part d'elles. També hi ha un reconeixement a aspectes d'alguns ítems que no s'havien tingut en compte en la pràctica docent i la seva aportació per tal de millorar aspectes de les assignatures.

Nivell Transformador: En aquest nivell es va comentar la dificultat d'avaluació dels ítems de violència de gènere per part d'algunes assignatures, a part de la dificultat transversal per a l'assignatura pràctica. També es va proposar el canvi de nivell d'alguns dels ítems.

Aquests primers resultats ja mostren la importància de construir i disposar d'eines d'aquest tipus per a la incorporació de la perspectiva de gènere a les universitats. Aquest cop hem treballat amb docents preocupats i sensibilitzats i disposats a reduir les discriminacions, visibilitzar les aportacions dels diferents grups socials minoritzats,

MÉS ENLLÀ DE LES COMPETÈNCIES: NOUS REPTES EN LA SOCIETAT DIGITAL

---

racialitzats i/o invisibilitzats, a les seves disciplines respectives i tenir en compte la perspectiva de gènere en la seva feina de diverses maneres i en diferents mesures, i tot i així encara podem introduir-hi millores i fer altres pràctiques. Però el fet de poder compartir els comentaris i les bones pràctiques d'altres docents, o simplement pensar-hi en relació a la pròpia assignatura a partir d'uns criteris proposats a la rúbrica, ja permet treballar en la 'bona' direcció.

A continuació, per raons d'espai, proporcionem un enllaç a la proposta de rúbrica obtinguda un cop portat a terme el procés descrit, que ja incorpora totes les modificacions proposades a partir de la seva validació inicial, dels resultats obtinguts de l'administració de la prova pilot, així com les aportacions per part de la jutge.

La rúbrica pot ser consultada, descarregada i utilitzada amb una llicència CC BY-SA (Creative Commons: Reconeixement-Compartir Igual) en el següent enllaç:

https://uab-my.sharepoint.com/:f:/g/personal/1002856_uab_cat/EIJChHqI9WpBpjWf86gNtL8ByNwAODKxd73nMFETBI6GCA?e=KhFlu8

Conclusions

Tot i les dificultats que presenta incorporar una perspectiva de gènere a totes les assignatures d'una universitat, aquest projecte d'innovació docent mostra que és una possibilitat real si la institució posa a la disposició del professorat les eines necessàries per a fer-ho. La rúbrica que hem elaborat i els recursos que hem recollit són un pas important en aquesta direcció.

Si bé és evident que part del professorat pot pensar que alguns elements de la rúbrica no encaixen amb la seva matèria, això no els hauria de fer descartar l'ús de la rúbrica com a eina d'autoavaluació de la incorporació de la perspectiva de gènere a les seves assignatures, ja que la gran majoria d'elements fan referència a qüestions que són comuns a totes les assignatures (dinàmiques a l'aula, ús de bibliografia, etc.).

En tot cas, serà important poder fer en cada facultat, una presentació de la rúbrica, i potser fer-ne una primera aplicació col·lectiva on es puguin comentar les especificitats dels diferents àmbits de coneixement i tipologies d'assignatures (teòriques, pràctiques, mixtes, etc.) i que la rúbrica es vagi adaptant a cadascuna de les particularitats.

La rúbrica elaborada permet introduir un debat en el sí dels equips docents que d'altra

MÉS ENLLÀ DE LES COMPETÈNCIES: NOUS REPTES EN LA SOCIETAT DIGITAL

---

manera no tindria lloc. A més a més, reforça la posició del professorat que ho intentava fer fins ara de manera voluntariosa, ja que permet que les experiències que es feien en soledat ara es puguin veure des d'un punt de vista col·lectiu i institucional.

Destaquem també que el treball a realitzar va molt més enllà de la incorporació de les dones entre els/les autors/es treballats/des en una matèria o entre els seus objectes d'estudi, sinó que s'ha de fer des d'una perspectiva de gènere complexa, crítica i interseccional. En primer lloc, perquè incorpora una mirada sobre els sabers colonials, sobre el capacitisme, i sobre les diverses minories presents en les nostres universitats, que ens ha de fer pensar sobre com es materialitza el dret a l'accés de totes les persones a l'educació universitària. I, en segon lloc, perquè desafia diversos binarismes, no només el de gènere, sinó també el que separa ciències toves i dures o ciències naturals i socials, que, com ha demostrat l'epidèmia de la Covid19, formen part d'un mateix conglomerat de coneixements que no poden separar-se si es vol tenir èxit en qualsevol intervenció social.

El treball realitzat en aquest projecte no és definitiu, primer perquè la rúbrica no s'ha de veure com una eina tancada, sinó como una eina viva que es pot canviar i adaptar en funció dels equips docents, tipologies de les assignatures i àrees de coneixement. Segon, perquè encara queda molta feina a fer per assolir l'objectiu d'introduir una perspectiva de gènere interseccional a la docència universitària. Caldrà posar sobre la taula totes les nostres experteses per revisar-les des de la perspectiva de gènere, visibilitzar els autors i autores invisibilitzades pel fet de formar part de grups minoritzats, ajudar al professorat a pensar la seva docència amb la formació necessària, assegurar-nos del tracte igualitari a tot l'alumnat, el respecte a les diversitats i no oblidar ningú pel camí. Encara hi ha feina a fer en temes tan concrets com pensar objectius, activitats, materials audiovisuals, bibliografia, etc. Adaptar una assignatura a la perspectiva de gènere no és una operació cosmètica sinó un replantejament de les nostres formes de fer i de pensar més bàsiques.

Aquestes formes de fer, de pensar i de produir el coneixement conjuntament, són també fonamentals per tal de lluitar contra les violències de gènere. Si visibilitzem tots els grups socials, si no reproduïm discriminacions, estereotips, si treballem amb els reptes de la pluralitat, si donem eines perquè l'alumnat identifiqui i problematitzi normes i rols socials de gènere, prejudicis, etc. i pugui desenvolupar competències per evitar la ceguesa de gènere, podem aprofundir en la comprensió de les necessitats de tota la societat al complet, i esforçar-nos perquè la nostra tasca tingui la rellevància social que li correspon. Es tracta de prevenir les violències, i la forma en què fem docència i recerca pot deixar de contribuir a normalitzar-les. Com ha mostrat l'experiència, quan es tracta de violències de

MÉS ENLLÀ DE LES COMPETÈNCIES: NOUS REPTES EN LA SOCIETAT DIGITAL

---

gènere o masculistes, tota la població és susceptible de ser població de risc, ja que encara el masclisme forma part de la cultura i l'estructura social.

Finalment, recordem que incorporar la perspectiva de gènere estimula el pensament crític de l'alumnat i no és un caprici ni una moda, sinó una obligació que la universitat. Per aquesta raó, animem a qui llegeix a difondre-la i posar els recursos necessaris per tal que sigui utilitzada de forma regular en les assignatures de les universitats catalanes.

Aquesta projecte ha estat possible gràcies als Ajuts per a la Innovació Docent i la Recerca Educativa INDOC-A06/182019 i 07GI1901, ICE, URV.

5.1. FIGURA O IMATGE 1

Categories	Descripció
Objectius	Els objectius de l'assignatura hauran de recollir interessos i problemàtiques de tots els grups humans, i no sols d'aquell grup hegemònicament legitimat per una ideologia determinada de poder p.e. la patriarcal (homes, blancs, classe mitjana-alta, heterosexuales, etc. etc.)
Continguts	Els continguts no han <u>invisibilitzar</u> les aportacions, les característiques, les necessitats i les problemàtiques de les dones, i en general dels grups socials minoritzats, racialitzats, (dis)capacitats, exclosos per la seva orientació/expressió sexual, etc.
Exemples utilitzats	Els exemples han de promoure la <u>visibilització</u> de les identitats subalternes amb la construcció de relats alternatius que facin visibles les històries de les comunitats minoritzades, mitjançant la recuperació de la memòria. Han de permetre treballar amb altres formes de representació, qüestionant les tecnologies i mitjans de representació hegemònics, substituint-les per opcions que permeten visualitzar la diversitat
Llenguatge utilitzat	L'ús del llenguatge ha de ser inclusiu i no sexista, tant en la guia docent, el campus virtual, i l'aula, com en els materials didàctics proporcionats als i les estudiants. S'ha de vetllar perquè els estudiants facin ús d'un llenguatge igualitari, just i respectuós; incorporant aquest criteri en l'avaluació de treballs, exposicions i proves, p.e. "ús no sexista, classista o etnocèntric de la llengua".
Fonts seleccionades	Les fonts de referència consultades i presentades com a expertes a les assignatures, no han de perpetuar un imaginari simbòlic, on l'autoritat científica per excel·lència es representa com a intrínsecament masculina; s'ha de buscar equilibrar el percentatge d'autors i autores i d'altres grups <u>invisibilitzats</u>
Mètodes docents	S'ha de tenir en compte que els mètodes d'aprenentatge presenten una major capacitat explicativa de les diferències de gènere en el rendiment de l'alumnat que els factors relacionats amb les característiques i estils cognitius de les estudiants dones (Boaler, 1998)
Avaluació	S'ha de valorar què pressuposen els mètodes i criteris d'avaluació sobre qui és l'estudiant que les ha de respondre i s'ha de vigilar que el disseny de la prova i l'aplicació dels criteris de correcció no puguin causar diferències en els resultats per raons alienes a l'estudi de la matèria.

MÉS ENLLÀ DE LES COMPETÈNCIES: NOUS REPTES EN LA SOCIETAT DIGITAL

5.2. FIGURA O IMATGE 2

Implementació de la perspectiva de gènere	Descripció
Formal-Incipient	No es reproduïxen invisibilitzacions o discriminacions de gènere
Explícit-propositiu	Es fa un esforç actiu per la introducció de la perspectiva de gènere a la docència
Transformador	La perspectiva de gènere interseccional és present de manera transversal i hi ha un esforç directe perquè les i els estudiants vagin també assolint aquesta perspectiva

5.3. FIGURA O IMATGE 3

Formal-Incipient

Puntuació	Interpretació-Consells
0-18	Encara no hi ha una incorporació de la perspectiva de gènere a la docència. És important treballar-hi ja que es tracta d'un imperatiu legal i podem discriminar algunes persones per la manera com impartim la docència.
19-36	El nivell bàsic de la incorporació de la perspectiva de gènere a la docència està en procés d'assolir-se, però encara hi ha molts aspectes més que es poden treballar.
37-54	El nivell formal-incipient de la incorporació de la perspectiva de gènere a la docència és correcte, es recomana consolidar-lo del tot llegint bibliografia específica.
55-72	El nivell formal-incipient està assolit. Es recomana continuar amb el nivell explícit-propositiu.

MÉS ENLLÀ DE LES COMPETÈNCIES: NOUS REPTES EN LA SOCIETAT DIGITAL

5.4. FIGURA O IMATGE 4

▲ Explícit-propositiu

Puntuació	Interpretació-Consells
0-20	<p>Si s'ha obtingut aquesta puntuació sense haver omplert la rúbrica del nivell formal-incipient, es recomana no començar amb aquesta fins haver assolit la primera.</p> <p>Si s'ha obtingut aquesta puntuació, havent assolit el nivell formal-incipient, vol dir que es coneixen teòricament les qüestions que s'hi ha de treballar, però que encara no se saben posar en pràctica. Recomanem tornar a la rúbrica anterior i llegir bibliografia específica.</p>
21-40	<p>Hi ha un esforç actiu i el nivell explícit-propositiu de la incorporació de la perspectiva de gènere a la docència està en procés d'assolir-se, però encara hi ha molts aspectes més que es poden treballar.</p>
41-60	<p>El nivell explícit-propositiu de la incorporació de la perspectiva de gènere a la docència és correcte, es recomana treballar aquells aspectes que encara es poden treballar per a consolidar-lo del tot.</p>
61-80	<p>El nivell explícit-propositiu està assolit. Es recomana continuar amb el nivell transformador, ja que d'aquesta manera, no només s'haurà incorporat la perspectiva de gènere a la docència pròpia, sinó que els estudiants poden aprendre també a incorporar-la.</p>

5.5. FIGURA O IMATGE 5

Transformador

Puntuació	Interpretació-Consells
0-17	<p>Si s'ha obtingut aquesta puntuació sense haver omplert la rúbrica del nivell explícit-propositiu, es recomana no començar amb aquesta fins haver assolit la primera.</p> <p>Si s'ha obtingut aquesta puntuació, havent assolit el nivell formal-incipient, vol dir que s'ha incorporat la perspectiva de gènere a la docència i que ara falta poder ensenyar-la als i les estudiants. Recomanem tornar a la rúbrica anterior i llegir bibliografia específica.</p>
18-34	<p>Hi ha un esforç actiu i el nivell transformador de la incorporació de la perspectiva de gènere a la docència, està en procés d'assolir-se, i de permetre que les persones que estudien es transformin com a futures persones professionals, però encara hi ha molts aspectes més que es poden treballar.</p>
35-51	<p>El nivell explícit-propositiu està assolit. Això vol dir que els i les estudiants estan aprenent a incorporar la perspectiva de gènere al seu quefer.</p>
52-68	<p>El nivell transformador està assolit. Fora bo compartir les bones pràctiques amb altres col·legues i que tothom se'n beneficiï.</p>

MÉS ENLLÀ DE LES COMPETÈNCIES: NOUS REPTES EN LA SOCIETAT DIGITAL

5.6. FIGURA O IMATGE 6

CLAREDAT	L'item s'entèn bé, es a dir, la semàntica, el lèxic i la construcció. Si no es prou clar, explica'ns com el reformularies, especialment tenint en compte la teva assignatura.
COHERÈNCIA	La descripció de l'item té un lligam lògic amb l'aspecte de l'assignatura que s'està avaluant. Si no és prou clara, explica'ns com la reformularies, especialment tenint en compte la teva assignatura.
RELLEVÀNCIA	És un ítem rellevant. Si consideres que no és prou rellevant, explica'ns de quina manera el reformularies, especialment tenint en compte la teva assignatura.
SUFICIÈNCIA	Amb aquest ítem / conjunt d'ítems, s'està avaluant suficientment aquest aspecte de l'assignatura. Si no és suficient, explica'ns que seria important afegir / treure / reformular, en el cas de la teva assignatura.

6. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Araya, Sandra (2004). Hacia una educación no sexista. *Actualidades investigativas en educación*, 4 (2),1-13

<https://revistas.ucr.ac.cr/index.php/aie/article/view/9088>

Bas Peña, Encarnación; Pérez de Guzmán, Victoria i Vargas Vergara, Montserrat (2014). Educación y Género. Formación de los educadores y educadoras sociales. *Pedagogía Social. Revista Interuniversitaria*, 23, 95-119

Biglia, Barbara i Jiménez, Eurne (2015). *Jóvenes, género y violencias: Hagamos nuestra la prevención*. Tarragona: Universitat Rovira i Virgili/Publicacions URV.

<http://digital.publicacionsurv.cat/index.php/purv/catalog/view/147/131/303-2>

Biglia, Barbara; Olivella-Quintana, Maria i Jiménez-Pérez, Eurne. (2014). Marcos legislativos y prácticas educativas sobre violencias de género y juventud en Cataluña. *Camera Blu*, 10, 275-303.

Biglia, Barbara; Luna, Esther (2012). Reconocer el sexismo en espacios participativos. *Revista de Investigación en educación*, 1(10), 88 – 99.

Coll-Planas, Gerard; Verge, Tània; Prieto, Rodrigo i Caballé Elena (coord.) (2018). *Guia per a la incorporació de la diversitat sexual i de gènere a les universitats catalanes a partir de la Llei 11/2014: teniu la porta oberta*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Treball, Afers Socials i Famílies, Direcció General d'Igualtat. http://catalegbeg.cultura.gencat.cat/iii/encore/record/C_Rb1606978

Cubillos, Javiera (2015), “La importancia de la interseccionalidad para la investigación feminista” a *Oxímora Revista Internacional de Ética y Política*, 7,119-137.

Puecas-Sánchez, Pablo i Diaz-Vélez, Cristian (2018): “Violencia de género: un tema pendiente en la formación del profesional de salud en atención primaria”, *FEM. Revista de la Fundación educación Médica*, 21(3), 167.

MÉS ENLLÀ DE LES COMPETÈNCIES: NOUS REPTES EN LA SOCIETAT DIGITAL

Revelles-Benavente, Beatriz; González Ramos, A. M. (eds.) (2017). *Teaching Gender: Feminist Pedagogy and Responsibility in Times of Political Crisis*. London: Routledge.

Verge, Tània; Ferrer-Fons, Mariona; González, María J. (2018). Resistance to mainstreaming gender into the higher education curriculum. *European Journal of Women's Studies*, 25(1), 86–101. <https://doi.org/10.1177/1350506816688237>